

ויזרע יצחק

ב"ש	ח"פ	ת"א	י"ב
19:18	19:22	19:30	19:13
20:30	20:35	20:33	20:35
21:02	21:05	21:04	21:06

בניסה
ציאה
ר"ת

יוצא לאור ע"י מדרשת

"ויזרע יצחק"

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

פרשת "בלק"

הפטרה: "והיה שארית"

יד' תמוז תש"ע

הגיגים מפרשת השבוע

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי" (במדבר כב' ב)

נשאלת השאלה: מדוע מתפעל בלק כל כך ממה שעשה ישראל לאמורי והלא ניסי מצרים היו גדולים מאלו ומדוע הוא אינו מתבונן באותם ניסים גדולים ונוראים? בנוסף, בהתבוננות בפסוקים ראשונים (במדבר כב' ב-ד) אנו מבחינים שמכנים את עם ישראל בארבעה כינויים שונים: "ישראל", "העם", "בני ישראל", "קהל". בתחילה נאמר "את כל אשר עשה ישראל לאמורי" ואחרי כן נאמר "ויגר מואב מפני העם" בהמשך נאמר "ויקץ מואב מפני בני ישראל" ולבסוף נאמר "עתה ילחכו הקהל", וצריך להבין מדוע. מסביר ה"כלי יקר" שמדרך העולם המלכים היו מחזיקים ברשותם את ספר דברי הימים אשר בו כתובים קורות האומות מימים ימימה (ספרי היסטוריה) ומספרים אלו ידעו המלכים את קורות העולם, לפיכך, בלק שהיה מלך הנה מימים רבים יפקד אצלו מה שעשה יעקב אבינו, ישראל סבא, לאמורי, שיעקב היה רק איש אחד ובני ביתו מתי מספר ואף על פי כן נצח אומה שלימה כפי שמעיד יעקב: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (בראשית מח' כב). ובלק ראה בעיניו את הדבר כתוב על ספר ונכנס מורך בלבבו לאמר אם כך עשו בשנים קדמוניות בהיותם מתי מספר מה יעשו עתה בהיותם עם רב ועצום. יוצא מכך שכוונת בלק בפסוק היא ישראל סבא ולא עם ישראל, וזה אכן נס שקרה לפני יציאת מצרים. ואילו מואב, דהיינו שאר המון העם לא התבונן בעבר כי לא ידעו אותו ולכן לא פחדו אלא מן ההווה, ממה שראו בעיניהם עם רב ועצום, לכך נאמר "ויגר מואב מפני העם כי רב הוא" כשהכוונה שפחדו מפני הערב רב שהיו רבים, שמואב במדרש שהערב רב היו כפליים מעם ישראל, וכינו את הערב רב בשם "העם" כי לא היו מבני ישראל, אך מבני ישראל, שלא היו רבים כל כך, לא יראו מהם מצד רבויים אלא מצד אחר כפי שנאמר על המצרים "ויקוצו מפני בני ישראל" (שמות א' יב) שהמצרים המשילו את עצמם לקוצים ביחס לבני ישראל שנמשלו לגפן שנאמר: "גפן מצרים תסיע" (תהלים פ') שהיו המצרים יראים שישאלו יהיו נטועים בארץ כגפן והמצרים יעלו מן הארץ כקוף. כך גם כאן, נאמר: "ויקץ מואב מפני בני ישראל" שהיו יראים פן יהיה מואב כקוף מושלך מן הארץ מפני בני ישראל המשולים לגפן. לכן אמר הכתוב: "בני ישראל". ואחר כך נאמר "ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל". מואב פנו אל מדין להצטרף אליהם מהחשש שמא יבואו בני יוסף שנקראו "קהל" שנאמר: "ויאמר לו א-לקים אני א-ל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצין יצאו" ומפרשים חז"ל שהביטוי "קהל גוים" נאמר על יוסף, וינקמו מהמדיינים את מכירת יוסף לפוטיפר שנאמר: "והמדינים מכרו אותו (את יוסף) אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים" (בראשית לו' ל) לכן אמרו: "עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור" כי הקהל הם בני יוסף שנקרא גם בכור שור, על כן ילחכו אותנו כשור המלחך כדי לנקום את נקמת השור.

"כי ידעתי את אשר תברך מבכרך ואשר תאר יואר" (במדבר כב' ו)

מאין יודע בלק שברכת בלעם מתקיימת? אלא, מואב במדרש (תנחומא) שבלק לא היה בן מלך אלא שבלעם ברך אותו שיהיה מלך. וכעת, משראה בלק את עצמו מלך יכול היה לומר: "כי ידעתי את אשר תברך מבורך", שהרי נתקיימה בו ברכתו של בלעם. מקשה ה"אור החיים" הקדוש, אפשר להבין את זה שקללות בלעם מתקיימות משני טעמים: ראשית, בלעם היה רע עין, ויתכן שהיה מטיל עין רעה על המקולל והיתה הקללה מתקיימת, ושנית, בלעם ידע את הרגע שבו הקב"ה כועס והיה דואג לקלל ברגע הזעם לכן קללתו היתה מתקיימת. אבל לא ברור כיצד פה טמא של אדם רשע כזה יכול לברך והברכה תתקיים, דבר זה לא מתקבל. ומתוך ה"אור החיים" הקדוש שבאמת אין כאן שום ברכה של בלעם, ולעולם ברכת בלעם דומה לברכת חמור, אלא שהרשע הזה היה מערים על האנשים, וכשהיה רואה באצטגנינות שפלוני יעלה לגדולה וכדומה, היה עושה עצמו שמברכו באותה גדולה, וכאשר הדבר היה מתקיים, היה המתברך חושב שזה בזכות ברכתו של בלעם, והוא לא ידע שאינו כן אלא מזלו גרם לברכה.

לעילוי נשמת יצחק אוחיון בן סולטנא ז"ל נלב"ע י' אייר תש"ע

לעילוי נשמת מרים בן חמו בת פלורה ז"ל נלב"ע ג' טבת תש"ע

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
ת.נ.צ.ב.ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

אל לציין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה" (במדבר כב' ו')

אנו רואים את ההבדל הגדול בין היהודי לגוי, כשהיהודי, ח"ו, נתון בצרה, הריהו ניגש מבקש מפי הצדיק ברכה להצלחה, ומתפלל אל השם יתברך שיעזרהו ויצילהו. ואילו הגוי הזה, בלק בן צפור, שהתיירא מאוד מפני בני ישראל, במקום לבקש מבלעם שיברכהו ויצליח בזכות ברכתו, דרש שיקלל את עם ישראל. בלק, ברוב רשעותו, לא חיפש ברכה לעצמו, אלא קללה לזולת.

(החפץ חיים)

"ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק" (במדבר כב' יג')

שואלים המפרשים, הרי קודם נאמר: "וילכו זקני מואב וזקני מדין" (פסוק ז) וכעת פונה בלעם אל "שרי בלק" בלבד, לאן נעלמו זקני מדין, מדוע הוא אינו מתייחס אליהם? אכן רש"י כותב שם (פסוק ז) שזקני מדין הלכו לדרכם "כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם", הרמב"ן מפרש ואומר שברגע שבלעם הזכיר את שם ה' כשאמר: "כאשר ידבר ה' אלי" (פסוק ח) הבינו זקני מדין שלא תצא כל תועלת מבלעם ולכן לא רצו להמתין לו והלכו לארצם, כי ידעו שה' הזה הוא בא לעזרתם של ישראל מאז ומעולם, הוא אשר הוציאם ממצרים ועשה להם את כל האותות והמופתים. וזאת משום שזקני מדין היו חכמים וידעו את ההיסטוריה של עםם ואת כל הקורות למשה ביחד עם יתרו שהיה גדול עמם.

"אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור פי ה'" (במדבר כב' יז')

למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו (רש"י)

מקשה רבי לייב חסמן ב"אור יהל", מזה שבלעם מזכיר "כסף וזהב" לומדים חז"ל שבלעם היתה נפשו רחבה והיה מחמד ממון, אבל ראינו גם אצל גדולי ישראל שהזכירו "כסף וזהב" ולא נאמר עליהם שנפשם רחבה ומחמדים ממון. דוד המלך ע"ה אומר "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהלים קי"ט) דוד מדמה את תורה לכסף וזהב, ולא רואים בזה סימן שנפשו רחבה. וכן התנא רבי יוסי בן קיסמא (אבות ו' ט) שפעם פגש אותו אדם וביקש ממנו לבא לדור אצלם עונה רבי יוסי בן קיסמא: "אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם איני דר אלא במקום תורה", מדוע גם כאן איננו מאשימים את התנא רבי יוסי בחמדת ממון? ומתרץ לפי לשונו של בלעם שאמר: "לא אוכל" כאומר, שאכן היה רוצה לעבור על פי ה' כדי לזכות בכסף וזהב אבל מה לעשות, הוא מוגבל ואיננו יכול, אבל דוד המלך, ע"ה, אמר שהוא רוצה את תורת ה' יותר מכסף וזהב, דהיינו רצונו ושאיפתו לכסף וזהב הוא מוגבל, וכן התנא רבי יוסי בן קיסמא אומר "איני דר אלא במקום תורה" גם הוא, רצונו לתורה הוא בלתי מוגבל ורצונו לכסף וזהב מוגבל.

"ואך את הרבר אשר ארבר אליך" (במדבר כב' ס')

כלומר, אפילו אם אומר לך לברך שתברך אותם. ומכל מקום נשאלת השאלה, מאחר שהקב"ה לא כעס באותם הימים, נמצא שכל כח דבריו וחכמתו של בלעם בטל, שהרי אין כח בקללתו אלא בשעת כעסו של הקב"ה, וכיון שאין שעת הכעס רפו ידי חכמתו, ואם כן, מדוע לא הניח הקב"ה את בלעם לקלל את ישראל ואמר "לא תאור את העם". מתרץ רבינו בחיי שגלוי וידוע לפני הקב"ה יתברך על דבר המגפה העתידה להיות בעם ישראל, וכדי שלא יאמרו שבגלל קללתו של בלעם באה המגפה לכן מנעו הקב"ה מלקלל. אבל ודאי שלא היה לבלעם שום כח מצד דבורו לא בברכה ולא בקללה אלא רק מצד חכמתו וידיעתו לכוון לשעה שבה הקב"ה כועס.

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' א-לקיו עימו ותרועת מלך בו" (במדבר כג' כא)

"לא הביט" מי שאינו רואה "און ביעקב" או "עמל בישראל", ואינו מחפש חטאים בבני ישראל אלא תמיד דן אותם לכף זכות בכל מעשיהם. במוכתח לאדם זה שיקוים בו הכתוב: "ה' א-לקיו עמו ותרועת מלך בו". (רבי חיים מצאנז)

"וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל עשן לעבטיו ותהי עליו רוזן א-לקים" (במדבר כד' ב')

בהתבוננות בנבואות בלעם אנו מוצאים הבדלים ביניהם, בנבואה הראשונה וגם בנבואה השנייה נאמר "שוב אל בלק וכה תדבר" (במדבר כג' ה, טז), וגם מוזכר שמו של בלק בעצם הנבואה "מן ארם ינחני בלק מלך מואב" (במדבר כג' ז) "קום בלק ושמע" (במדבר כג' יח). אבל בנבואות האחרונות לא נאמר בהם: "שוב אל בלק" ובשתייהן לא מוזכר בהם שמו של בלק. מסביר ה"משך חכמה" שטעם הדבר הוא משום שבנבואות האחרונות דָּבַר בלעם על מלכות בית דוד, כמו שנאמר: "וירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו" (במדבר כד' ז), "דרך כוכב מיעקב... מחץ פאתי מואב" (במדבר כד' יז). והיות שדוד המלך היה מבני בניה של רות המואביה שהיא מצאצאי בלק מלך מואב, ולכן לא דבר בלעם אל בלק מכיון שלא רצה לבשר לו את הטובה שתצא ממנו.

לע"נ הרה"ג מרדכי צמח אליהו בר מזל טוב זצ"ל נלב"ע כה' סיון תש"ע

לרפואת כל חולי עם ישראל ובכללם משה טויטו בר אמתר הי"ו

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח תפילין "יד יצחק"

ברשותנו מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) להשאלה בטלפון: 052-3268315

חברת הבקשות "מאיר השחר" בני ברק ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו יום שישי 14:00 בית כנסת "תורת ישראל" קרית הרצוג ב"ב